

บทความวิชาการ

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ ชุมชนภูมิซรอล¹

กนกวรรณ ระลึก²

¹ ปรับปรุงจากเนื้อหาบางส่วนของวิทยานิพนธ์เรื่อง การประกอบสร้างอัตลักษณ์ชุมชนภูมิซรอล

² มหาบัณฑิตสาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันเป็นนักวิจัยอิสระ สนใจแนวคิดหลังสมัยใหม่ การศึกษาแนวชาติพันธุ์สิทธิชุมชน และการเมืองภาคประชาชน email: kanokwan_raruek@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

ชุมชนภูมิจรอล เป็นชุมชนชายแดนที่อยู่ติดกับเขาพระวิหาร ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 ได้รับผลกระทบจากการทวงคืนปราสาทพระวิหารจากกลุ่มผู้นิยมตนเองว่าเป็น “คนไทยรักชาติ” ที่ใช้ความรุนแรงในการนิยามชุมชน “ภูมิจรอล” ว่าเป็นชุมชน “คนไทยไม่รักชาติ คนไทยหัวใจเขมร” บทความนี้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังกล่าวใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) อัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกประกอบสร้างขึ้นคืออะไร 2) ผลกระทบต่อชาวชุมชนเป็นอย่างไร 3) กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์เป็นอย่างไร การวิเคราะห์ใช้แนวคิดการสร้างภาพแทนความจริงเชิงวาทกรรม (discursive approach to representation) ของ Stuart Hall (1997) ใช้เวลาเก็บข้อมูลในชุมชน 1 ปี 6 เดือน โดยสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่เปิดเผยตัวตนจำนวน 97 คน ไม่เปิดเผยตัวตนอีกจำนวนหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกประกอบสร้างขึ้นคือ ชุมชน “คนไทยไม่รักชาติ คนไทยหัวใจเขมร” ภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองที่มีการปลุกกระแสความรักชาติของรัฐ ผ่านกลุ่มผู้นิยมตนเองว่าเป็น “คนไทยรักชาติ” ผลกระทบที่ชาวชุมชนภูมิจรอลได้รับคือ เกิดการปะทะกันระหว่างทหารไทยและทหารกัมพูชา ทำให้บ้านเรือนและพื้นที่การเกษตรเสียหาย ชาวบ้านต้องอพยพหนีตาย เสี่ยงสุขภาพจิต ไม่สามารถทำมาหากินได้อย่างปกติสุข ทั้งรัฐและชุมชนสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยและรัฐกัมพูชาได้มีความร้ายแรงเกิดขึ้น

คำสำคัญ: การประกอบสร้างอัตลักษณ์, อัตลักษณ์ชุมชน, ภาพแทนความจริง, ภูมิจรอล